

**Malina Sarnowska
Katarzyna Jakóbczak-Drażek
Olivia Kaczyńska
Urszula Smoczyńska**

**Nuty, smyki i patyki
Program nauczania muzyki w klasach 4-6
szkoły podstawowej**

**Warszawa 2012
WSiP sp. z o.o.**

Spis treści

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE (ze szczególnym uwzględnieniem form nauczania)

II. CELE KSZTAŁCENIA

III. TREŚCI NAUCZANIA (wg podziału zgodnego z podstawą programową)

IV. PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW (z uwzględnieniem podziału na uczniów pracujących wolno, w standardowym tempie i szybko)

V SPOSOBY EWALUACJI

VI WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE (ze szczególnym uwzględnieniem form nauczania)

Program nauczania Nuty, smyki i patyki skierowany jest do nauczycieli pracujących w szkole podstawowej z klasami 4 –6 i realizującymi przedmiot muzyka. Według Podstawy Programowej zatwierdzonej w grudniu 2008 roku, w odróżnieniu od nauczania zintegrowanego obowiązującego w klasach 1-3, od klasy czwartej muzyka stanowi odrębny przedmiot. Na trzy lata nauki program przewiduje w sumie 96 godzin lekcyjnych. Niniejszy program jest dostosowany do obowiązujących standardów wymagań oraz aktualnego prawa oświatowego.

Główne zadania nauczyciela w klasach 4 –6 to :

- rozbudzenie zainteresowania uczniów muzyką i zachęcenie ich do czynnego jej uprawiania
- uwrażliwianie na muzykę, kształcenie nowych odbiorców sztuki
- przygotowanie do kontynuowania przedmiotu w gimnazjum

Realizacja tych celów przy tak małej liczbie godzin lekcyjnych jest możliwa tylko przy odpowiednio dobranych metodach kształcenia. Są to różne formy kontaktu z muzyką umożliwiające trafienie w zainteresowania i możliwości percepcyjno- wykonawcze każdego z uczniów. Formy nauczania stosowane w pracy :

- śpiew
- gra na instrumentach
- ruch przy muzyce
- słuchanie muzyki

- zadania twórcze
- przekazywanie wiadomości związanych z muzyką
- korelacja muzyki z innymi dziedzinami wiedzy

Każda z form rozwija inne dyspozycje i umiejętności dając jednocześnie szansę uczniowi na odnalezienie dziedziny, w której czuje się on najpewniej. Pozwoli to na uzyskanie satysfakcji z aktywnego uczestniczenia w muzycznej działalności. Proponowany cykl podręczników Nuty , smyki i pątyki zawiera opis i przykłady wszystkich wymienionych wyżej form, dając nauczycielowi wystarczające narzędzia do zrealizowania zamierzonych w programie celów.

ŚPIEW

W klasach 4 –6 główne formy aktywności to śpiew i gra na instrumentach. Uczniowie w tym wieku dysponują dobrymi warunkami głosowymi, słuchowymi i manualnymi co umożliwia im wykonywanie interesującego repertuaru. Śpiew najpełniej kształci muzykalność i pamięć muzyczną, kształci też ekspresję artystyczną.

Rola nauczyciela polega na dopilnowaniu poprawnego wykonania melodii, rytmu i tekstu, a także na zwróceniu uwagi na właściwą interpretację i wykorzystanie środków wyrazu muzycznego.

Cykl podręczników zawiera bogaty repertuar wokalny – pieśni historyczne, patriotyczne, ludowe, kolędy, a także pieśni innych narodów, popularne i dziecięce. Autorki starały się je dobrać tak, aby zapewnić dużą różnorodność, a przede wszystkim wysoki poziom artystyczny.

W podręcznikach występują też krótkie „przyśpiewki” – jednozwrotkowe piosenki nawiązujące bezpośrednio do zagadnień poruszanych w lekcji. Mają one charakter „nośników informacji” i są łatwe do opanowania pamięciowego.

GRA NA INSTRUMENTACH

Instrumenty niezmiennie budzą wielkie zainteresowanie uczniów motywując ich do muzykowania na lekcji, a także w domu. Szkolne instrumenty powinny być proste, a gra na nich nieskomplikowana. Są to instrumenty melodyczne – flety proste, dzwonki, ksylofony i keyboard (kibord) oraz perkusyjne instrumenty niemelodyczne. Opanowanie techniki gry nie może być czasochłonne, a efekt powinien być zauważalny niemal natychmiast. Gra na instrumentach ma sprawiać radość i przynosić satysfakcję, a nie stawać się źródłem stresu.

Możliwości i uzdolnienia uczniów są bardzo zróżnicowane i rolą nauczyciela jest indywidualne traktowanie grających przez powierzanie łatwiejszych partii słabszym dzieciom, trudniejszych zaś sprawnym. Ułatwia to podręcznik zawierający przykłady instrumentacji przeznaczone dla uczniów o różnych możliwościach manualnych.

RUCH PRZY MUZYCE

Ćwiczenia i zabawy ruchowe przy muzyce to jedna z ulubionych form zajęć. Pozwala uczniom spędzającym długie godziny w ławkach na chwile odprężenia i możliwość spontanicznego odreagowania napięć. Muzyka przeżyta całym ciałem staje się bliska i zrozumiała, a żadna inna forma kontaktu z muzyką nie daje takich możliwości odczucia rytmu, metrum, frazy, formy jak ruch. Wielki twórca metody rytmiki Emil Jaques Dalcroze powiedział, że odtworzenie i przeżycie muzyki ruchem pozwala zastąpić określenie „ja wiem” na „ja odczuwam”. Ruch przy muzyce, częściej wykorzystywany w młodszych klasach, w 4 –6 zostaje ograniczony, tym niemniej kilkuminutowe przerywniki w trakcie lekcji pozwalają na relaks poprawiający w następstwie koncentrację uwagi. Do najważniejszych zadań z zakresu ruchu należy nauka tańców ludowych i towarzyskich oraz inscenizacje związane z tradycją i obrzędami ludowymi. Istotną rolę odgrywają też zadania polegające na odtwarzaniu ruchem elementów muzyki – tempa, rytmu, dynamiki, artykulacji i innych.

SŁUCHANIE MUZYKI

Poznanie literatury muzycznej i kształcenie percepcji odbywa się stopniowo poprzez wdrażanie uczniów do aktywnego odbioru muzyki. Dużą rolę odgrywa w tym odpowiedni dobór repertuaru, przygotowanie klasy do słuchania poprzez dostarczenie wiadomości na temat proponowanego utworu oraz jego twórcy (czasem odtwórcy). Bardzo pomocne jest aktywne uczestniczenie w poznawaniu dzieła poprzez granie lub śpiewanie tematów muzycznych, wykonywanie charakterystycznych rytmów , a także włączenie elementów ruchowych. Polecane są również działania plastyczne, zwłaszcza malowanie, poszerzające zakres doznań estetycznych i emocjonalnych. Łączenie różnych bodźców podczas słuchania wybranych utworów pomaga na ich lepszą percepcję, dostrzeganie przez uczniów poznanych wcześniej elementów muzyki, a także na skuteczniejsze zapamiętywanie repertuaru.

ZADANIA TWÓRCZE

Forma polegająca na rozwijaniu aktywności muzycznej, pomysłowości, samodzielności, wyobraźni muzycznej i artystycznej. Nauczyciel powinien pamiętać, że prawdziwym celem zadań twórczych jest sam proces tworzenia, a nie ostateczny wynik artystyczny, dlatego ocenianie wysiłków uczniów powinno być bardzo ostrożne i wyważone. Tworzenie jest działaniem bardzo intymnym, wymagającym od ucznia otwarcia się przy klasie, co jest dla wielu nie do zaakceptowania. Najmniejsza lekceważąca uwaga może na zawsze „zamknąć” (zniechęcić) dziecko i nic nie będzie w stanie zmusić go do działań twórczych w przyszłości. Zadania twórcze

wiążą się z pozostałymi formami nauczania ponieważ przy układaniu muzyki uczniowie wykorzystują głos, ruch oraz instrumenty. W cyklu dla klas 4-6 zadania twórcze pojawiają się dość często, są łatwe i co najważniejsze krótkie, dają więc szansę na zachęcenie uczniów do rozwijania własnej inwencji, a także na poznanie swoich możliwości.

WIADOMOŚCI ZWIĄZANE Z MUZYKĄ

Nauczyciel stopniowo wdraża uczniów do uważnego słuchania muzyki, zwracając ich uwagę na istotne elementy utworu – tempo, rytm, metrum, formę, nastrój, barwę, aparat wykonawczy itp. Dostarcza też wiadomości o kompozytorach, epokach, w których działali, towarzyszących im wydarzeniach historycznych. Opowiada, czyta, słucha wraz z klasą i komentuje na bieżąco to, co ważne w wybranych przykładach. Pomaga to w lepszym zrozumieniu i zapamiętaniu utworów. W trakcie pracy z klasą stara się łączyć wszystkie formy aktywności starając się zainteresować lekcją każdego z uczniów niezależnie od jego zdolności. Zachęca do samodzielnego szukania interesujących wiadomości o muzyce w internecie, do wyszukiwania wartościowej muzyki w radiu i telewizji, a także do uczestniczenia w konkursach muzycznych. Stara się przekazywać wiadomości o muzyce w sposób atrakcyjny, a równocześnie prosty i zrozumiały dla każdego w klasie. Podręcznik dostarcza takich wiadomości i umożliwia wszechstronny rozwój uczniów kształcąc ich wrażliwość estetyczną i rozwijając zainteresowania muzyczne.

KORELACJA Z INNYMI DZIEDZINAMI WIEDZY

Przy poznawaniu nowego materiału bardzo ważne jest odwoływanie się do spraw znanych uczniowi z innych przedmiotów lub do wiedzy spoza szkoły. Ugruntowuje to znajomość przedmiotu i zwiększa tempo przyswajania wiadomości. Umożliwia też opanowanie zagadnienia uczniom posługującym się inną niż muzyczna, inteligencją. W cyklu podręczników znajdują się zadania odwołujące się do wiadomości z dziedziny ortografii i gramatyki, geografii, historii, biologii oraz historii sztuki.

II. CELE KSZTAŁCENIA

Główne cele programu kształcenia przedstawione są w trzech aspektach: w zakresie nauczania i opanowywania wiadomości, w zakresie nabywania umiejętności oraz w zakresie wychowywania.

NAUCZANIE I OPANOWYWANIE WIADOMOŚCI

- rozumienie i prawidłowe stosowanie podstawowych terminów i pojęć muzycznych,

- opanowanie wiadomości o podstawowych elementach i formach muzyki w piosenkach, tańcach i utworach przeznaczonych do słuchania,
- rozpoznawanie określonych instrumentów muzycznych i głosów ludzkich,
- poznanie zasad pisowni nutowej,
- znajomość hymnu państwowego i hymnu Unii Europejskiej,
- znajomość różnego typu pieśni patriotycznych, historycznych, obrzędowych, a także opanowanie podstawowego repertuaru piosenek,
- zaznajomienie się z wybitnymi dziełami muzycznymi, poznawanie różnych epok oraz najwybitniejszych twórców,
- poznawanie kultury i obyczajów różnych regionów własnego kraju,
- poznawanie repertuaru do śpiewania zaczerpniętego z innych kultur,
- zaznajomienie się ze współczesnymi technikami służącymi do tworzenia i odtwarzania muzyki, z programami komputerowymi , przeglądarkami internetowymi.

NABYWANIE UMIEJĘTNOŚCI

- świadome wykorzystywanie i stosowanie ze zrozumieniem poznanych pojęć muzycznych,
- umiejętność odczytywania i zapisywania nut,
- śpiewanie piosenek indywidualnie i zespołowo,
- granie prostych melodii na wybranych instrumentach,
- opanowanie kroków i układów kilku wybranych tańców,
- świadomy odbiór utworów muzycznych,
- aktywny udział w rozmowach i dyskusjach na tematy muzyczne,
- twórcze podejście do zadań muzycznych,
- próby własnej interpretacji muzyki – piosenek i łatwych utworów instrumentalnych,
- odnajdywanie i wykorzystywanie informacji na temat muzyki z różnych źródeł, w tym internetu.

CELE WYCHOWAWCZE

- aktywne uczestniczenie w kulturze – udział w przedstawieniach, koncertach, konkursach,
- współdziałanie w zespole podczas śpiewania, gry na instrumentach, tańca,
- kształtowanie postawy twórczej w zakresie muzyki, a także w działaniach pozamuzycznych,
- rozwijanie aktywności i odpowiedzialności poprzez udział w zadaniach grupowych,
- nabywanie umiejętności wybierania wartościowego repertuaru z audycji radiowych, telewizyjnych oraz z innych mediów,

- uczenie się poszanowania dla potrzeb innych osób, zwłaszcza potrzeby przebywania w środowisku pozbawionym hałasu,
- uczenie się poszanowania wspólnego dobra w szkole i poza nią.

III. TREŚCI NAUCZANIA (wg podziału zgodnego z podstawą programową)

Treści nauczania zawarte w cyklu podręczników przedstawiono poniżej według podziału zgodnego z podstawą programową.

1. Odbiór wypowiedzi i zawartych w nich informacji.

Śpiew i ćwiczenia z wykorzystaniem mowy

Pieśni, piosenki, kanony, przyśpiewki, gama, rytmizowane teksty

- wykorzystanie w śpiewie i rytmizowanej mowie znajomości podstawowych pojęć i terminów muzycznych w zakresie:
 - elementów muzyki
 - notacji muzycznej
 - form muzycznych
 - cech polskich tańców narodowych
 - stylów muzycznych
- odczytywanie elementów notacji muzycznej

Gra na instrumentach

Melodie (jedno- i dwugłosowe), partytury na instrumenty ze szkolnego zestawu, ćwiczenia i wprawki, gama, akompaniamenty do piosenek, ilustracje muzyczne, zabawy muzyczne, (instrumenty perkusyjne ze szkolnego zestawu, flet i/lub dzwonki i /lub instrument klawiszowy)

- zastosowanie podstawowych pojęć i terminów muzycznych w zakresie:
 - elementów muzyki
 - notacji muzycznej
 - form muzycznych
 - cech polskich tańców narodowych
 - stylów muzycznych
- wykorzystanie w grze na instrumentach znajomości pojęć i terminów muzycznych w zakresie:

- elementów muzyki
- notacji muzycznej
- form muzycznych
- cech polskich tańców narodowych
 - odczytywanie i zapisywanie elementów notacji muzycznej.

Słuchanie muzyki

Utwory z literatury klasycznej i współczesnej, muzyka ludowa (polska i zagraniczna), filmowa, rozrywkowa, nagrania ilustrujące niektóre pojęcia muzyczne i omawiane zagadnienia

- wykorzystanie podczas słuchania muzyki znajomości podstawowych pojęć i terminów muzycznych w zakresie:
 - elementów muzyki
 - form muzycznych
 - cech polskich tańców narodowych
 - cech polskiej muzyki ludowej
 - epok muzycznych (barok, klasycyzm, romantyzm, muzyka XX wieku)
 - stylów i gatunków muzycznych (jazz, folk, rock, pop, blues, rap)
 - poprawne użycie nazw instrumentów muzycznych
 - poprawne użycie nazw głosów ludzkich

Ćwiczenia twórcze

- zastosowanie podstawowych pojęć muzycznych - melodia, rytm, akompaniament, akord, improwizacja, forma muzyczna w tworzeniu własnych przykładów wymienionych przejawów muzyki

Ruch przy muzyce

Ćwiczenia, improwizacje, zabawy ruchowe, taniec

- wykorzystanie w tańcu znajomości cech polskich tańców narodowych
- wykorzystanie w ruchu znajomości podstawowych pojęć i terminów muzycznych w zakresie elementów muzyki

Korzystanie z multimedialnych źródeł muzyki i informacji o muzyce

Polecenia i zadania zachęcające do czerpania dodatkowej wiedzy, wykraczającej poza zakres podręcznika – z internetu, tradycyjnych źródeł informacji (słowniki, encyklopedie).

2. Tworzenie wypowiedzi.

Śpiew i ćwiczenia z wykorzystaniem mowy

Pieśni, piosenki, kanony, przyśpiewki, gama, rytmizowane teksty

- śpiewanie z pamięci, bez błędów polskiego hymnu narodowego i hymnu Unii Europejskiej
- śpiewanie i mówienie rytmizowanych tekstów ze słuchu i z wykorzystaniem nut
- śpiewanie i mówienie rytmizowanych tekstów z zastosowaniem prawidłowego oddechu, emisji, dykcji
- śpiewanie ze znajomością zasad higieny głosu

Gra na instrumentach

Melodie (jedno- i dwugłosowe), partytury na instrumenty ze szkolnego zestawu, ćwiczenia i wprawki, gama, akompaniamenty do piosenek, ilustracje muzyczne, zabawy muzyczne, (instrumenty perkusyjne ze szkolnego zestawu, flet i/lub dzwonki i /lub instrument klawiszowy)

- granie ze słuchu i z wykorzystaniem nut (solo i w zespole) melodii i rytmów
- granie z zastosowaniem prawidłowej techniki wydobywania dźwięku i gry
- granie ze znajomością nazw instrumentów ze szkolnego zestawu

Słuchanie muzyki

Utworki z literatury klasycznej, muzyka ludowa (polska i zagraniczna), popularna

- opisywanie słowami cech i charakteru słuchanej muzyki

Ćwiczenia twórcze

- tworzenie własnych melodii głosem i na instrumentach (improwizacja, komponowanie)
- współtworzenie ilustracji muzycznych do tekstu lub na zadany temat
- tworzenie własnych rytmów na instrumentach i gestodźwiękami (improwizacja, komponowanie)
- tworzenie własnych gestodźwięków
- tworzenie nowych brzmień na instrumentach
- tworzenie wzorów graficznych do wykonania głosem, na instrumentach, ruchem
- tworzenie ilustracji plastycznych do muzyki (formy muzyczne, muzyka ilustracyjna)
- tworzenie własnych tekstów do podanego rytmu lub melodii
- budowanie własnych instrumentów

Ruch przy muzyce

Ćwiczenia, improwizacje, zabawy ruchowe, taniec

- ilustrowanie ruchem elementów muzyki
- rytmu
- kierunku melodii
- zmian tempa
- zmian dynamiki
- artykulacji staccato i legato
- tańczy krakowiaka, poloneza, tańce ludowe (przede wszystkim z własnego regionu),
wybrane tańce towarzyskie – w prostych układach choreograficznych
- improwizuje ruch do muzyki

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Śpiew i ćwiczenia z wykorzystaniem mowy

Pieśni, piosenki, kanony, przyśpiewki

- śpiewanie polskich pieśni patriotycznych i ludowych
- interpretacja repertuaru wokalnego zgodnie ze wskazówkami wykonawczymi
umieszczonymi w nutach oraz według własnego odczuwania muzyki

Gra na instrumentach

Melodie (jedno- i dwugłosowe), partytury na instrumenty ze szkolnego zestawu, akompaniamenty do piosenek, ilustracje muzyczne

- interpretacja repertuaru instrumentalnego lub wokalnie - instrumentalnego zgodnie ze
wskazówkami wykonawczymi umieszczonymi w nutach oraz według własnego odczuwania
muzyki

Słuchanie muzyki

Utwory z literatury klasycznej i współczesnej, polskie pieśni patriotyczne, muzyka ludowa (polska i zagraniczna), filmowa, rozrywkowa, nagrania ilustrujące niektóre pojęcia muzyczne i omawiane zagadnienia

- słuchanie ukierunkowane na:
 - zapoznanie z muzyką różnych kompozytorów (wśród nich przede wszystkim F. Chopina J. S. Bacha, W. A. Mozarta, L. van Beethovena, S. Moniuszki, W. Lutosławskiego)

- zapoznanie z brzmieniem muzyki z różnych epok i utrwalenie ich nazw
- zapoznanie z brzmieniem instrumentów muzycznych i utrwalenie ich nazw
- zapoznanie z brzmieniem zespołów instrumentalnych i utrwalenie ich nazw
- zapoznanie z brzmieniem głosów ludzkich i utrwalenie ich nazw
- zapoznanie z brzmieniem zespołów wokalnych i wokально - instrumentalnych i utrwalenie ich nazw
- zaobserwowanie elementów muzyki i utrwalenie ich nazw
- zaobserwowanie formy muzycznej utworów i utrwalenie ich nazw
- zaobserwowanie charakterystycznych cech polskich tańców narodowych i utrwalenie nazw tańców
- zaobserwowanie charakterystycznych cech polskiej i zagranicznej muzyki ludowej
- orientacja w cechach charakterystycznych różnych gatunków muzycznych (jazz, folk, rock, pop, blues, rap)

Wiedza muzyczna i jej zastosowanie

- zastosowanie wiedzy muzycznej, znajomości pojęć i terminów muzycznych w:
 - świadomym odbiorze muzyki
 - czynnym muzykowaniu (śpiew i gra na instrumentach)
 - prowadzeniu rozmów o muzyce, precyzowanie własnych gustów muzycznych i uzasadnianie wyboru słuchanej muzyki
 - prezentacji wyników samodzielnej pracy na zadany temat związany z muzyką

Korzystanie z elektronicznych i tradycyjnych źródeł wiedzy

- ukierunkowane (podane adresy stron internetowych, tytuły encyklopedii i słowników) oraz samodzielne zdobywanie dodatkowej wiedzy na zadany temat związany z muzyką

Zastosowanie materiału oraz wiedzy uczniów z innych przedmiotów

- język polski
 - wiersze
 - wykorzystanie motywów legend polskich,
 - przysłowia, porzekadła
 - rymowanki
 - tworzenie własnych tekstów
 - poszerzanie słownictwa związanego z określonym tematem

- poprawna językowo wypowiedź na tematy związane z muzyką, a zwłaszcza na temat prezentowanej na lekcjach muzyki i własnych gustów muzycznych

- historia (czasy króla Zygmunta Starego i królowej Bony, Konstytucja 3 maja, postać króla Stanisława Poniatowskiego, dzieje hymnu polskiego, dzieje Legionów Polskich, czas Powstania Warszawskiego), umiejętność posługiwania się osią czasu
- plastyka (wykonywanie ilustracji związanych z niektórymi zagadnieniami muzycznymi omawianymi na lekcjach – forma muzyczna, muzyka ilustracyjna, nastrój w muzyce, graficzny zapis muzyki)
- plastyka/technika (budowanie instrumentów muzycznych i ozdabianie ich wg własnego pomysłu)
- geografia (orientacja w nazwach kontynentów, krajów, z których pochodzą omawiani kompozytorzy i do których podróżowali)

IV. PRZEWDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW (z uwzględnieniem podziału na uczniów pracujących wolno, w standardowym tempie i szybko)

Poniższe zestawienie przewidywanych osiągnięć uczniów uwzględnia różne tempo przyswajania przez dzieci i młodzież nowego materiału. Punktem odniesienia dla wymagań wobec uczniów pracujących wolno i uczniów pracujących szybko są oczekiwania dotyczące uczniów pracujących w tempie standardowym (zaznaczone kolorem; z tą grupą utożsamiano dotychczas ogół uczniów w klasie). Proponowane zróżnicowanie może być pomocne przy ewaluacji.

Po ukończeniu II etapu edukacji:

uczeń pracujący wolno	uczeń pracujący w standardowym tempie	uczeń pracujący szybko
w zakresie śpiewu		
śpiewa z uwzględnieniem niektórych środków wyrazu muzycznego	śpiewa z uwzględnieniem większości środków wyrazu muzycznego właściwych dla danego utworu (tempa, dynamiki, artykulacji, frazowania, charakteru)	śpiewa z uwzględnieniem wszystkich środków wyrazu muzycznego

uczeń pracujący wolno	uczeń pracujący w standardowym tempie	uczeń pracujący szybko
śpiewa w grupie, korzystając czasami z pomocy kolegów lub nauczyciela	najchętniej śpiewa w grupie, ale podejmuje także próby śpiewu solo	śpiewając w grupie pomaga kolegom pracującym wolniej; chętnie śpiewa solo
opanowuje pamięciowo mniejsze fragmenty zadanych przez nauczyciela piosenek (np. tylko refren)	opanowuje pamięciowo zadane przez nauczyciela piosenki (pieśni patriotyczne oraz wybrane utwory z repertuaru dziecięcego i popularnego)	z łatwością opanowuje pamięciowo śpiewane w klasie piosenki, nie potrzebując wyraźnego polecenia od nauczyciela
śpiewa z pamięci polski hymn narodowy i hymn Unii Europejskiej		
w zakresie ćwiczeń rytmicznych		
utrzymuje puls muzyczny, słabo reagując na jego zmiany	utrzymuje puls muzyczny, reagując na jego zmiany	utrzymuje puls muzyczny, szybko reagując na jego zmiany; sam nadaje puls wykonywanej muzyce
powtarza krótkie sekwencje rytmiczne; do powtórzenia dłuższych fraz potrzebuje pomocy kolegów lub nauczyciela	powtarza krótsze i dłuższe sekwencje rytmiczne (2 - 4 taktowe), przy dłuższych czasem korzystając z pomocy nauczyciela	samodzielnie powtarza krótsze i dłuższe sekwencje rytmiczne
odtwarza proste rytmy sylabami rytmicznymi	odtwarza rytmy sylabami rytmicznymi	odtwarza złożone rytmy sylabami rytmicznymi
odczytuje proste zapisy rytmiczne	odczytuje zapisy rytmiczne, przy trudniejszych korzystając z pomocy nauczyciela	odczytuje zapisy rytmiczne, wykazując dużą samodzielność
rytmizuje teksty z pomocą kolegów	rytmizuje teksty zachowując poprawność metryczną	rytmizuje teksty wykazując samodzielność i uwzględniając środki wyrazu artystycznego
dopasowuje i układa teksty do prostych sekwencji rytmicznych	dopasowuje i układa teksty do zróżnicowanych sekwencji rytmicznych	dopasowuje i układa teksty do sekwencji rytmicznych, wykazując pomysłowość
w zakresie gry na instrumentach		
posługuje się podstawowymi gestodźwiękami	posługuje się różnymi gestodźwiękami; wykazuje inicjatywę w ich dobieraniu	swobodnie posługuje się różnymi gestodźwiękami; wykazuje kreatywną inicjatywę w ich dobieraniu

uczeń pracujący wolno	uczeń pracujący w standardowym tempie	uczeń pracujący szybko
potrafi prawidłowo odtwarzać proste rytmy na małych niemelodycznych instrumentach perkusyjnych	potrafi prawidłowo odtwarzać podane rytmy na małych niemelodycznych instrumentach perkusyjnych	potrafi prawidłowo posługiwać się tymi instrumentami, wykazując dużą samodzielność
potrafi grać wybrane melodie w skali c1 - d2 na instrumencie melodycznym, (posługując się słuchem i/lub zapisem nutowym); często korzysta z pomocy kolegów lub nauczyciela.	potrafi grać wybrane melodie w skali c1 - d2 na instrumencie melodycznym, (posługując się słuchem i/lub zapisem nutowym); niekiedy korzysta z pomocy nauczyciela	potrafi samodzielnie grać wybrane melodie w skali c1 - d2 na wybranym instrumencie melodycznym, (posługując się słuchem i/lub zapisem nutowym);
wykonuje najprostszy z podanych akompaniamentów rytmicznych lub melodycznych	wykonuje dowolny z podanych akompaniamentów rytmicznych lub melodycznych	wykonuje każdy z podanych akompaniamentów rytmicznych lub melodycznych - sam wybiera interesującą go partię
tworzy miarowe akompaniamenty do podanych melodii	tworzy rozmaite akompaniamenty do podanych melodii	tworzy akompaniamenty do podanych melodii, wykazując pomysłowość i samodzielność
próbuje swobodnej improwizacji, stosując ograniczoną różnorodność brzmień	próbuje swobodnej improwizacji, stosując różnorodne brzmienia	próbuje swobodnej improwizacji, wykazując inicjatywę i pomysłowość
improwizuje kierowany przez nauczyciela w obrębie kilku dźwięków	improwizuje kierowany przez nauczyciela w obrębie minimum pięciu dźwięków	improwizuje kierowany przez nauczyciela w obrębie minimum pięciu dźwięków, wykazując pomysłowość
w zakresie ruchu i tańca		
dostosowuje ruch i taniec do słyszanej muzyki, często oczekuje podpowiedzi	dostosowuje ruch i taniec do słyszanej muzyki	dostosowuje ruch i taniec do słyszanej muzyki, wykazując samodzielność
w zakresie nabytej wiedzy muzycznej		
posługuje się podstawowym słownictwem muzycznym	odpowiednio stosuje poznane słownictwo muzyczne	swobodnie wypowiada się na temat muzyki stosując właściwe słownictwo
wymienia maksimum dwie cechy, którymi odznacza się słuchana muzyka	potrafi wymienić minimum trzy cechy, którymi odznacza się słuchana muzyka	opisuje słuchany utwór używając zróżnicowanego słownictwa

uczeń pracujący wolno	uczeń pracujący w standardowym tempie	uczeń pracujący szybko
zna elementy zapisu nutowego ; potrafi odczytać zapis z pomocą nauczyciela	zna podstawy zapisu nutowego (jego elementy i zasady); potrafi odczytać zapis z częściową pomocą nauczyciela	zna podstawy zapisu nutowego (jego elementy i zasady); potrafi samodzielnie odczytać zapis
rozumie budowę podstawowych form muzycznych (AB, ABA, ABA1, rondo, wariacje); rozpoznaje je z pomocą nauczyciela	rozumie budowę podstawowych form muzycznych (AB, ABA, ABA1, rondo, wariacje) i potrafi je rozpoznać po niewielkim naprowadzeniu (pomoc w postaci zapisu, grafiki, wskazówek słownych)	rozumie budowę podstawowych form muzycznych (AB, ABA, ABA1, rondo, wariacje) i przejawia samodzielność w ich rozpoznawaniu
rozpoznaje głosy ludzkie i instrumenty, czasem potrzebuje podpowiedzi	rozpoznaje głosy ludzkie i instrumenty	z łatwością rozpoznaje głosy ludzkie i instrumenty
potrafi podać przykłady zespołów kameralnych, chórnych i orkiestrowych	posiada wiedzę na temat zespołów kameralnych (duet, trio, kwartet, kwartet smyczkowy, kwintet), chórnych (chór męski, chór żeński, chór mieszany) i orkiestrowych (orkiestra smyczkowa, orkiestra symfoniczna)	swobodnie wypowiada się na temat zespołów kameralnych, chórnych i orkiestrowych; potrafi określić aparat wykonawczy w słuchanym utworze
zna kilka podstawowych faktów (miejsce i czas urodzenia, ulubiony instrument, dwa tytuły utworów) dotyczących życia i twórczości tych kompozytorów	zna podstawowe fakty biograficzne dotyczące życia i twórczości Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki, Wolfganga Amadeusza Mozarta, Jana Sebastiana Bacha i Ludwiga van Beethovena.	potrafi krótko opowiedzieć (w kilku zdaniach) o życiu i twórczości tych kompozytorów
umie wymienić nazwiska trzech innych kompozytorów (poza wspomnianymi powyżej)	umie wymienić nazwiska czterech innych kompozytorów (poza wspomnianymi powyżej, np.: Piotra Czajkowskiego, Antonia Vivaldiego, Henryka Wieniawskiego, Witolda Lutosławskiego)	umie wymienić nazwiska czterech innych kompozytorów (poza wspomnianymi powyżej) i połączyć je z określonym utworem bądź stylem/gatunkiem muzycznym

uczeń pracujący wolno	uczeń pracujący w standardowym tempie	uczeń pracujący szybko
posiada podstawowe informacje na temat muzyki epok od baroku do współczesności	posiada podstawowe informacje na temat muzyki epok od baroku do współczesności	posiada podstawowe informacje na temat muzyki epok od baroku do współczesności; potrafi odnieść je do przykładów muzycznych
umie wymienić trzy gatunki muzyczne, potrzebuje pomocy przy ich charakterystyce	umie wymienić i scharakteryzować trzy gatunki muzyczne	umie wymienić i scharakteryzować ponad trzy gatunki muzyczne
zna kilka różnych stylów muzycznych	zna różne style muzyczne (np.: jazz, folk, rock, flamenco, muzyka orientalna)	zna różne style muzyczne; potrafi dopasować ich nazwy do słuchanej muzyki
zna kilka podstawowych faktów (autor, tytuł, miejsce i czas powstania) dotyczących powstania hymnu narodowego	zna podstawowe fakty dotyczące powstania hymnu narodowego	potrafi krótko opowiedzieć (w kilku zdaniach) o powstaniu hymnu narodowego
zna tańce narodowe oraz wybrany taniec regionalny	zna tańce narodowe (wykonuje kroki, określa cechy charakterystyczne krakowiaka, oberka, kujawiaka, mazura, poloneza) oraz wybrane tańce regionalne	zna tańce narodowe oraz wybrane tańce regionalne (wykonuje kroki, określa cechy charakterystyczne)
zna nazwy kilku instrumentów ludowych	zna nazwy kilku instrumentów ludowych, umie przyporządkować je regionowi	zna nazwy kilku instrumentów ludowych i umie przyporządkować je regionom; mając podany region, wskazuje typowe dla niego instrumenty
zna zasady higieny słuchu i głosu; czynnie muzykuje zgodnie z tymi zasadami		
w zakresie interakcji z innymi dziedzinami sztuki i wiedzy		
tworzy wzory graficzne i ilustracje plastyczne do muzyki, operując środkami plastycznymi na różnym poziomie zaawansowania		
potrafi umiejscowić w czasie kilka podstawowych faktów z historii muzyki,	poprawnie umiejscawia w czasie fakty z historii muzyki,	poprawnie umiejscawia w czasie fakty z historii muzyki, łącząc je z wybranymi zdarzeniami historycznymi

uczeń pracujący wolno	uczeń pracujący w standardowym tempie	uczeń pracujący szybko
potrzebuje pomocy nauczyciela przy posługiwaniu się mapą	posługuje się mapą przy omawianiu zagadnień muzycznych związanych z wybranym regionem lub częścią świata	samodzielnie i sprawnie posługuje się mapą
zna tradycje i obyczaje ludowe		
w zakresie umiejętności korzystania z fachowej literatury i mediów		
korzysta z fachowej literatury oraz mediów (w szczególności z internetu) przy zdobywaniu informacji, naprowadzany przez nauczyciela	korzysta z fachowej literatury oraz mediów (w szczególności z internetu) przy zdobywaniu informacji i utrwalaniu wiadomości - wykazuje pewną samodzielność	korzysta z fachowej literatury oraz mediów (w szczególności z internetu) przy zdobywaniu informacji i utrwalaniu wiadomości - wykazuje dużą samodzielność

V SPOSOBY EWALUACJI

1. Podstawowym sposobem ewaluacji powinno być ocenianie aktywności ucznia, której przejawem jest wzrost zainteresowań muzycznych, praktycznych umiejętności muzycznych i chęć uczestniczenia w różnorodnych działaniach z muzyką. Aktywność na lekcji to kryterium, które pozwala na sprawiedliwą ocenę zarówno uczniów przeciętnych, jak i pracujących wolno, oraz pracujących szybko.

Uczeń aktywnie uczestniczy w lekcji poprzez:

- śpiewanie (solo i w grupie, piosenek lub ich fragmentów)
- granie na instrumentach (utworów lub akompaniamentów do piosenek)
- udzielanie odpowiedzi ustnych
- wykonywanie ćwiczeń z podręcznika

2. Poza lekcją wykonuje obowiązkowe zadania domowe wskazane przez nauczyciela oraz ma możliwość realizacji prac dodatkowych (często wymagających korzystania z mediów). Mogą być to samodzielne przygotowanie materiałów do określonego tematu lekcji, prezentacji multimedialnych, plakatów tematycznych, przygotowanie utworu na uroczystość szkolną lub zdobycie wiadomości wykraczających poza zawartość podręcznika.

3. Dodatkowym sposobem ewaluacji są sprawdziany: kartkówki z bieżącego materiału oraz prace klasowe.

4. Szczegółowe kryteria oceny:

OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który opanował materiał lub/i umiejętności spoza programu nauczania. Warto przy wystawianiu oceny wziąć pod uwagę także uczniów, którzy: śpiewają w chórze, uczęszczają na koło muzyczne, biorą udział w muzycznej oprawie szkolnych uroczystości i w inny sposób aktywnie uczestniczą w wydarzeniach muzycznych lub wyróżniają się wybitną wiedzą.

OCENĘ BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który:

- aktywnie uczestniczy w lekcjach,
- w pełni opanował przekazany przez nauczyciela zakres wiedzy i umiejętności,
- zadania wykonuje samodzielnie i bez pomocy nauczyciela,
- z zaangażowaniem muzykuje zespołowo i samodzielnie,
- dużo pracuje nad zdobyciem nowych umiejętności muzycznych.

OCENĘ DOBRĄ otrzymuje uczeń, który:

- zazwyczaj jest aktywny na lekcjach,
- opanował przekazany przez nauczyciela zakres wiedzy i umiejętności w stopniu wystarczającym,
- zadania rozwiązuje z samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela (szczególnie jeśli nie ma zdolności muzycznych),
- chętnie bierze czynny udział w zespołowym muzykowaniu,
- stara się zdobyć nowe umiejętności muzyczne.

OCENĘ DOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który:

- rzadko jest aktywny na lekcjach
- opanował przekazaną przez nauczyciela wiedzę i umiejętności w podstawowym zakresie,
- zadania wykonuje tylko z pomocą nauczyciela,
- bez zaangażowania bierze udział w zespołowym muzykowaniu,
- nie angażuje się w zdobywanie nowych umiejętności muzycznych.

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCĄ otrzymuje uczeń, który:

- na lekcjach nie jest aktywny
- opanował podany przez nauczyciela zakres wiedzy i umiejętności w stopniu niepełnym,
- zadania wykonuje tylko z pomocą nauczyciela i wyłącznie po zachęcie z jego strony,
- rzadko bierze udział w zespołowym muzykowaniu,
- nie próbuje zdobyć nowych umiejętności muzycznych.

OCENĘ NIEDOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który:

- nie jest w ogóle aktywny na lekcjach,
- nie opanował minimum zakresu wiedzy i umiejętności,
- nie bierze udziału w zespołowym muzykowaniu,
- demonstruje wyraźnie lekceważący stosunek do przedmiotu.

Częstkową OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń za szczególnie oryginalne i twórcze osiągnięcia, opierające się na gruntownej wiedzy wykraczającej poza wymagania programowe oraz umiejętność zastosowania tych osiągnięć w praktyce.

Ocena śródroczna powinna pokazywać postęp ucznia i stanowić zachętę do dalszej pracy.

Na ocenę końcoworoczną składają się osiągnięcia ucznia z obu semestrów. [Błędem jest traktowanie oceny za drugi semestr równoznacznie z oceną końcoworoczną!]

Na początku 4 klasy warto zrobić tzw. test kompetencji, aby zorientować się, na jakim poziomie zaawansowania uczniowie rozpoczynają II etap edukacji.

VI WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU

Nauczyciel powinien mieć odpowiednie przygotowanie muzyczne i grać na instrumencie, na którym będzie uczył dzieci (flet/dzwonki/keyboard). Powinien także swobodnie obsługiwać komputer i urządzenia multimedialne (rzutnik/projektor, odtwarzacz DVD itp.).

Wyposażenie pracowni:

- instrument klawiszowy: pianino/keyboard
- tablica z pięciolinia
- komputer wyposażony w czytnik CD/DVD oraz rzutnik/projektor
- odtwarzacz CD
- instrumenty melodyczne, na których dzieci będą się uczyły grać

- dzwonki/keyboardy (w przypadku uczenia gry na flecie, każdy uczeń powinien mieć swój własny instrument)
- instrumenty perkusyjne (tzw. zestaw szkolny: bębny, triangle, tamburyny, klawesyny, kastaniety, marakasy, guiro (lub inne tarki), janczary, talerze/małe talerzyki)
- plansze demonstracyjne/multimedialne
- płytki CD/DVD/CD-ROM
- biblioteczka wyposażona w:
 - encyklopedię muzyki,
 - atlas muzyki,
 - przewodnik koncertowy, baletowy i operowy
 - biografie kompozytorów, dyrygentów, wirtuozów
 - inne pozycje dotyczące muzyki